

Gutowski, Józef

Odkrycie w Bazylice Katedralnej w Płocku

Notatki Płockie 46/2-187, 30-31

2001

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych oraz w kolekcji mazowieckich czasopism regionalnych mazowsze.hist.pl.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

ODKRYCIE W BAZYLICE KATEDRALNEJ W PŁOCKU

Bazylika Katedralna należy do najcenniejszych świątyń w Polsce. Jest również wraz z kościołem w Czerwińsku najstarszą świątynią w diecezji płockiej.

Na wyniosłym Wzgórzu Tumskim początkowo wzniesiono drewniany kościół, który wkrótce spłonął. W XII wieku wybudowano okazałą świątynię z ciosów kamiennych, którą poświęcił bp Aleksander w Malonne w 1144 roku. Obiekt był wielokrotnie niszczone, naprawiany i przebudowywany. Ostatni kapitalny remont katedry został zakończony w 1903 r. według projektu architekta Stefana Schillera z Warszawy.

W latach 1904 -1916 bracia Władysław, Kazimierz i Leon Drapiewscy wykonali polichromię przy twórczym współdziałaniu Mikołaja Brüchera z Luksemburga - zaprzyjaźnionego z rodziną Drapiewskich.

Bardzo poważna przebudowa płockiej katedry w XVI w. spowodowała, że w odnowionym wnętrzu kościoła nie znalazły się pamiątkowe obiekty gromadzone przez wieki. Ołtarze, epitafia zasłużonych duchownych i świeckich osób pochodzą już z późniejszych wieków i stanowią cenne pamiątki z dziejów miasta i Kościoła.

Na jeden z takich pomników- epitafiów, poświęcony biskupowi Franciszkowi Pawłowskiemu pragniemy zwrócić uwagę. Pomnik wybudowany po jego śmierci w 1852 r, przetrwał do naszych czasów mimo zniszczeń jakie powstały w katedrze w czasie II wojny światowej.

Duży portret biskupa jest namalowany na blasze miedzianej o grubości około 1 mm. Przez blisko 150 lat zmienne warunki atmosferyczne powoli powodowały zniszczenia i nadszedł czas, aby przeprowadzić gruntowną konserwację malowidła.

Decyzję w tej sprawie podjął proboszcz katedry ks. kan. Waclaw Gapiński przekazując dzieło konserwatorowi obrazów - Szymonowi Zarembie. W trakcie wstępnych oględzin w kaplicy stwierdzono, że konserwacji będzie można dokonać tylko po wyjęciu obiektu z marmurowego obramowania w pracowni konserwatorskiej.

Podczas wyjmowania obrazu okazało się, że na odwrotnej stronie znajduje się - w bardzo dobrym stanie - inny portret tego samego biskupa w nieco innej pozycji. Dokładna analiza dzieła pozwoli zapewne wyjaśnić tę zagadkę.

Dodać należy, że ten drugi portret nie jest opisany w żadnej literaturze ani w opisach katedry.

Z bardzo pobieżnych oględzin można snuć przypuszczenia, że pierwotna wersja była mniej podobna do zmarłego, którego pamiętali fundatorzy epitafium i polecili namalować nieco zmienioną wersję, którą my znamy z ilustracji. Być może układ ciała biskupa w stosunku do ołtarza był niewłaściwy i polecono go zmienić, by był zwrócony w jego kierunku.

Być może także, iż fundatorzy celowo polecili namalować dwie wersje tego portretu po to, żeby, gdy pierwszy z nich ulegnie zniszczeniu, można było odwrócić blachę i ukazać nowy portret biskupa.

Abp Antoni Julian Nowowiejski w monografii historycznej "Płock" pisze na ten temat:

"Wszedłszy do kaplicy przenaśw. Sakramentu, zaraz na prawo, spostrzegamy pomnik z czarnego marmuru z portretem malowanym olejno na blasze. Napis, kursywą wyrzeźbiony, tak brzmi: Spoczywającemu w grobach tego Kościoła ś.p. Franciszkowi z Pauli na Pawłowie PAWŁOWSKIEMU Biskupowi Diecezji Płockiej

Portret bpa Franciszka Pawłowskiego znany z literatury, który był dostępny widzom przez 149 lat

Portret bpa Franciszka Pawłowskiego znajdujący się na odwrocie

Orderów Ś. Anny z Koroną Cesarską i Ś. Stanisława pierwszych Klass kawalerowi Ozdobionemu cnotami chrześcijańskimi Mężowi

Urodzonemu dnia 29 Marca 1774 roku. w dobrach dziedzicznych Mokre, w dawnym Województwie Pomorskiem zmarłemu dnia 6 lipca 1852 roku w Warszawie przejęci wdzięcznością i przyjaźnią: X. Antoni Fijałkowski Biskup Hermopolitański, Sufragan i proboszcz Katedry Płockiej, Administrator Archidiecezyji Warszawskiej i Karol Moycho Sędzia w Komisji Rządowej Sprawiedliwości Królestwa Polskiego, pomnik ten wystawili, prosząc pobożnych o modlitwę za pokój duszy zmarłego".

Z krótkiego życiorysu zamieszczonego w monografii "Płock" autorstwa abpa A.J. Nowowiejskiego dowiadujemy się, że biskup Franciszek Pawłowski był 75. kolejnym rządcą Diecezji Płockiej i pochodził ze szlacheckiej rodziny pieczętującej się herbem Półkozic. "Urodził się w 1774 r. z ojca Michała. Nauki pobierał w domu rodzicielskim w Chojnicach i Gdańsku, potem studiował prawo na uniwersytecie w Królewcu. Następnie wstąpił do seminarium duchownego we Włocławku. Wyświęcony na kapłana 1800 roku, objął zaraz probostwo w rodzinnej okolicy. W

kilka lat potem został zaliczony do kapituły włocławskiej i mianowany oficjałem pomorskim.

W 1822 roku pracował w komisji rządowej wyznań religijnych i oświecenia publicznego, a w 1826 powołany został na sufragana warszawskiego z tytułem biskupa dulmeńskiego. W 1829 r. został koadiutorem biskupa płockiego z prawem następstwa, a w roku 1836 biskupem płockim pozostając jakiś czas prezydującym w komisji rządowej spraw wewnętrznych i duch. Mieszkał stale w Pułtuskach z którego się nie wydał chyba do Warszawy, był często szorstkim i rubasznym. Umarł w Warszawie 6 lipca 1852 r. Pochowany w katedrze płockiej, gdzie też znajduje się jego wizerunek na blasze".

Ks. dr Lech Grabowski w przewodniku po katedrze płockiej pisze: "Na prawej stronie kaplicy kapituła płocka po 1852 r., umieściła epitafium biskupa Franciszka Pawłowskiego w dowód uznania za wprowadzenie popularnego nabożeństwa Gorzkich Żali, które od razu spotkało się z żywym oddźwiękiem w sercach wiernych, wykonany z czarnego marmuru ma on olejno malowany na blasze portret".

KOMUNIKAT

Ks. prof. Janusz Mariański, członek TNP - prezesem Towarzystwa Naukowego KUL

W dniu 21 marca 2001 r. Walne Zgromadzenie Towarzystwa Naukowego Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego wybrało nowe władze Towarzystwa. Prezesem 12. osobowego Zarządu został ks. prof. dr hab. Janusz Mariański, kapłan diecezji płockiej, kanonik h. Kapituły Katedralnej, członek TNP (od 1970 r.), kierownik Katedry Socjologii Moralności na Wydziale Nauk Społecznych KUL, członek Polskiego Towarzystwa Socjologicznego, członek Kapituły Socjologii PAN, autor ponad 500 publikacji, w tym 24 prac książkowych

ks. prof. dr hab. Wojciech Góralski
Prorektor Uniwersytetu
Kardynała Wyszyńskiego